

УСТАНОВА “БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АРХІЎ-МУЗЕЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА”

ЗАРЫЦКІ АЛЯКСЕЙ АЛЯКСАНДРАВІЧ

ПАЭТ, ПРАЗІК, ПЕРАКЛАДЧЫК

9 САКАВІКА 1911 Г. – 29 КАСТРЫЧНІКА 1987 Г.

ФОНД № 364

ВОПС № 1

1946 – [да 1987] гг.

МІНСК 2026

ЗМЕСТ

да воп. № 1

ф. 364

№№	Назва раздзелаў	№ спраў	№ стар. воп.
	ПРАДМОВА		
1	ТВОРЧЫЯ ДАКУМЕНТЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА	1-29	1-5
1.1	ПАЭМЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА	1-4	1
1.2	ВЕРШЫ, ЗБОРНИК ВЕРШАЎ А.А. ЗАРЫЦКАГА	5-8	1-2
1.3	АРТЫКУЛЫ, РЭЦЭНЗІІ І ІНШ. А.А. ЗАРЫЦКАГА	9-13	2
1.4	ПЕРАКЛАДЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА	14-29	2-5
2	ПІСЬМЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА , ЗАПРАШЭННЕ НА ТВОРЧЫ ВЕЧАР А.А. ЗАРЫЦКАГА, АРТЫКУЛЫ ПРА ЯГО І ІНШ.	30-35	5

Прадмова

Аляксей Аляксандравіч Зарыцкі нарадзіўся 9 сакавіка 1911 г. у гарадскім пасёлку Хоцімск Магілёўскай вобласці ў сям’і служачага ваеннага інтэнданства. Ранняе дзяцінства правёў недалёка ад Жлобіна, у вёсцы Асцерманск (цяпер – Адраджэнне), дзе бацька працаваў акцызным кантралёрам на вінакурным заводзе. З 1916 г. да 1917 г. сям’я жыла ў вёсцы Забалоцце пад Рагачовам, пазней пераехала і да 1927 г. года жыла ў Рагачове. Падчас вучобы сумесна са школьным сябрам А.Д. Сінічкіным (А. Жаўруком) выдавалі сатырычную газету “Смех і слёзы”, як “піянер-сатырыкі Кіка і Кока” выступалі на сцэне з дэкламацыяй сатырычных куплетаў, а летам 1926 года хадзілі ў Бабруйск, каб паказаць М. Лынькову вершы і сумесна напісаную аповесць “Аб чым галасілі варштаты” (рукапіс не захаваўся). У 1927 годзе разам з бацькамі пераехаў у Бабруйск, дзе праз год скончыў сярэдняю школу. Пасля працаваў рабочым на цэглавым заводзе, сартыроўшчыкам леса на прыстані, памочнікам жывёлагадоўца ў саўгасе, электраманцёрам на дрэваапрацоўчым камбінаце. У 1932 г. паступіў на нямецкі факультэт Маскоўскага інстытута замежных моў (цяпер – Маскоўскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт). Пасля яго заканчэння быў пакінуты асістэнтам на кафедры нямецкай мовы, меркаваў заняцца вывучэннем славянскіх моў, каб пазней спецыялізавацца па гісторыі рускай мовы. У той жа час пасябраваў з А.Т.Твардоўскім, які аказаў на яго значны ўплыў, падтрымліваў сувязі з А.А.Куляшовым, Д.Е.Астапенкам і іншымі вядомымі дзеячамі літаратуры і мастацтва. З 1938 г. да лета 1946 г. (з перапынкам) служыў у Чырвонай Арміі. У 1938–1940 гг. быў літработнікам дывізійнай газеты. Падчас Вялікай Айчыннай вайны першы год быў памочнікам начальніка разведаддзела штаба аднаго з паветрана-дэсантных карпусоў, а пасля – інструктарам армейскага палітаддзела. Пасля вайны некаторы час быў загадчыкам аддзела паэзіі часопіса “Полымя”. З 1954 г. знаходзіўся на творчай працы, а з 1971 г. стаў персанальным пенсіянерам рэспубліканскага значэння.

У 1927 г. надрукаваў першы верш у бабруйскай акруговай газеце, у 1932 г. выйшаў яго першы зборнік вершаў “Эпічныя фрагменты”, пасля – зборнікі вершаў: “Дняпроўскае рэха” (1946), “Арліная крыніца” (1947), “Наш сын” (1950), “Світанскія сады” (1950), “Залатое дно” (1955), “Праз бурныя парогі” (1957), “Пасылка ў рай” (1960), “Мая асіна” (1973), “Талоны на бясмерце” (1974), “Трывожная госця” (1986) і інш. У 1945 г. выйшаў яго зборнік апавяданняў “Вересковый мёд”. А.А.Зарыцкі паспяхова займаўся перакладамі з армянскай, нямецкай, польскай, рускай, сербалужыцкай, украінскай, чэшскай і інш. моў. Да ліку яго лепшых прац у гэтай галіне адносяцца пераклад на беларускую мову зборніка армянскага паэта А.Туманяна “Казкі і легенды” (1958) і паэмы класіка літоўскай літаратуры К.Данелайціса “Чатыры пары года” (1961). У 1985 г. з’явілася ў друку кніга ўласных успамінаў, крытычных артыкулаў і нарысаў паэта пад назвай “За словам – падарунак”.

А.А.Зарыцкі ўзнагароджаны 2 ордэнамі Вялікай Айчыннай вайны 2-й ступені, 5 Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровымі граматамі Літоўскай і Латвійскай ССР, медалямі.

А.А.Зарыцкі памёр 29 кастрычніка 1987 г., пахаваны на Чыжоўскіх могілках у Мінску.

Дакументы А.А.Зарыцкага паступілі ў БДАМЛМ ад самога фондаўтваральніка ў 1985 г.

Вопіс складаецца з 2-х невялікіх раздзелаў.

Першы раздзел – “Творчыя дакументы А.А.Зарыцкага” – уключае падраздзелы: паэмы; вершы і зборнікі вершаў; артыкулы, рэцэнзіі і інш.; пераклады. Справы ў ім сістэматызаваны па намінальна-храналагічнаму прынцыпу (пераклады – па алфавіце моў).

У другі раздзел – “Пісьмы А.А.Зарыцкага, запрашэнне на творчы вечар А.А.Зарыцкага, артыкулы пра яго і інш.” – сістэматызаваны па намінальна-храналагічнаму прынцыпу.

Прадмову склада

вяд. архівіст

22.12.2025

Л.А. Дударэвіч

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
-----------	-----------------	--------------	--------------------------	-------------------------	-----

1 ТВОРЧЫЯ ДАКУМЕНТЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА

1.1 ПАЭМЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА

1	А.А. Зарыцкі "Гэта было ўчора", "На волю", "Паядынак" = "Увосень сорок першага". Паэмы. Аўтограф, чарнавы аўтограф	1957-1978	110	3
2	А.А. Зарыцкі "Трывожная госця" = "Ідзі". Паэма. Чарнавы аўтограф з праўкамі М.А. Маляўкі	1981-1983	65	2
3	А.А. Зарыцкі "Арабінавая гронака" = "Арабінавая галінка". Паэма. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф з аўтарскімі праўкамі	1984	94	1
4	А.А. Зарыцкі "У агні няма броду" = "Кавалі" = "Два стрэлы". Паэма. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф	1985	189	3

1.2 ВЕРШЫ, ЗБОРНІК ВЕРШАЎ А.А. ЗАРЫЦКАГА

5	А.А. Зарыцкі "Памяці сяброў загінутых пад Нараю", "Святло матчыных вачэй", "У каменцы" і інш. Вершы за 1936-1969 гг. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф, машынапіс з нязначнай аўтарскай праўкай		76	46
6	А.А. Зарыцкі "Дзяўчынка з ружовым касніком", "На досвітку", "Пра літаратуразнаўцаў-заснаек" і інш. Вершы за 1941-1979 гг. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф, машынапіс з нязначнай аўтарскай праўкай		178	92
7	А.А. Зарыцкі "Вучыцелька Насця", "Дняпроўскі ранак", "Залатое слова". Вершы. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф, машынапіс з аўтарскай праўкай, машынапіс	1980-1982	99	56

8	А.А. Зарыцкі "Каля вячэрняга кастра". Мяркуемы зборнік вершаў. Няпоўны тэкст. Варыянты тэксту. Аўтограф, машынапіс з аўтарскімі праўкамі, машынапіс	1979	149	1

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
-----------	-----------------	--------------	--------------------------	-------------------------	-----

1.3 АРТЫКУЛЫ, РЭЦЭНЗІІ І ІНШ. А.А. ЗАРЫЦКАГА

9	А.А. Зарыцкі "Неадольны поступ рэвалюцыі", "Своечасовая дапамога", "Як вада соль і хлеб" = "Са світальнай чысцінёй" і інш. Артыкулы, памфлет. Чарнавы аўтограф, выразка з газеты	1968-1985	12	4
---	--	-----------	----	---

10	А.А. Зарыцкі. Біяграфічныя артыкулы пра Н. Ленава, Р.М. Рыльке, А. Шаміса і інш. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф	[1975]-1979	10	4
----	--	-------------	----	---

11	Рэцэнзіі А.А. Зарыцкага на пераклады, зробленыя на беларускую мову В.С. Сёмухай (паэма І.В. Гёте "Фауст") і Я. Семяжонам (верш Р. Бёрнса "Шатландская слава"). Чарнавы аўтограф, машынапіс	1958, 1976	32	2
----	--	------------	----	---

12	А.А. Зарыцкі "Жили-были поэты", "У доміку пад Траецкай гарой". Успаміны. Выразкі з часопісаў	1984, [1970-я - 1980-я гг.]	11	2
----	--	--------------------------------	----	---

13	А.А. Зарыцкі. Тэксты ўступных слоў да радыёперадач, звязаных з выхадам альманаха літаратурных твораў, і інш. Варыянты тэксту. Чарнавы аўтограф, машынапіс	1976, 1984	12	4
----	---	------------	----	---

1.4 ПЕРАКЛАДЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА

з армянскай мовы

14	А. Туманян "Казкі і легенды". Мяркуемы зборнік у перакладзе А.А. Зарыцкага з армянскай мовы на беларускую. Машынапіс з нязначнай праўкай перакладчыка. На лл. 45-30 перапіска перакладчыка з І. Туманян (дачкай аўтара) па пытанні перакладу і выдання гэтага зборніка (1955-1956) (аўтограф)	1956	50	6
----	---	------	----	---

з беларускай мовы

15	А.А. Зарыцкі "В бору", "Крылья", "Подстрочный перевод". Вершы ў аўтарскім перакладзе з	1969-1981	23	5
----	--	-----------	----	---

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
	беларускай мовы на рускую. Варыянты тэксту. Аўтограф, чарнавы аўтограф				
	з іспанскай мовы				
16	А. Мачада "Дыхнула вясна ўсёй істотай", "Маладая Іспанія", М. дэ Сервантэс "Я марак, любві адданы...". Вершы ў перакладзе А.А. Зарыцкага з іспанскай мовы на беларускую. Чарнавы аўтограф	[1981]	5	5	
	з казахскай мовы				
17	А. Кунанбаеў "Зноў, душа, ты завеш любоў...". Верш у перакладзе А.А. Зарыцкага з казахскай мовы на беларускую. Машынапіс з нязначнымі праўкамі перакладчыка	[1954]	1	1	
	з літоўскай мовы				
18	К. Данелайціс "Чатыры пары года". Паэма ў перакладзе А.А. Зарыцкага з літоўскай мовы на беларускую і ўстапнае слова да яе. Варыянты тэксту. Машынапіс з праўкамі і выпіскамі перакладчыка	1983	206	2	
19	К. Данелайціс "Чатыры пары года". Паэма ў перакладзе А.А. Зарыцкага з літоўскай мовы на беларускую і ўступнае слова да яе. Варыянты тэксту. Машынапіс з аўтарскімі праўкамі і рукапіснымі выпіскамі	1983	245	2	
20	А. Кахоўкі "Мае вершы даўно не гучэлі", "Я чую хваляў шумную гаворку...", Э. Матузьявічус "У вінаградніку". Вершы ў перакладзе А.А. Зарыцкага з літоўскай мовы на беларускую. Машынапіс	[1965,] [1960-я гг.]	8	6	
	з нямецкай мовы				
21	Т. Барс "Мы сталі камуністамі". Аповесць у перакладзе А.А. Зарыцкага з нямецкай мовы на беларускую і прадмова да яе. Няпоўны тэкст. Чарнавы аўтограф	[1971]	104	1	
22	Н. Ленаў "Асенняе рашэнне", "Паглядзі ў паток", "Паштальён". Вершы ў перакладзе А.А. Зарыцкага з нямецкай мовы на беларускую. Чарнавы аўтограф	[1979]	11	6	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
з рускай мовы					
23	М. Браўн "Янка Купала", М. Горкі "Дзяўчына і смерць", М. Лермантаў "Баярын Орша". Вершы і паэмы ў перакладзе А.А. Зарыцкага з рускай мовы на беларускую. Чарнавы аўтограф, машынапіс з нязначнымі праўкамі перакладчыка	[1947-1959]	74	4	
з сербалужыцкай мовы					
24	"Дарадчыца" (з сербалужыцкага народнага гумару). Верш у перакладзе А.А. Зарыцкага з сербалужыцкай мовы на беларускую. Аўтограф	1971	1	1	
з украінскай мовы					
25	С. Алейнік "Абойма", Т. Масэнка "Размова з дачкой", П. Тычына "Акiян повен" і інш. Вершы ў перакладзе А.А. Зарыцкага з украінскай мовы на беларускую. Чарнавы аўтограф, машынапіс з нязначнымі аўтарскімі праўкамі	[1952-1961]	19	11	

26	"У свет па песні". Зборнік балад і вершаў А. Міцкевіча, П. Тычыны і інш. у перакладзе А.А. Зарыцкага з аўстрыйскай, балгарскай, венгерскай, нямецкай, польскай, рускай, сербалужскай, украінскай, французскай, чэшскай і яўрэйскай моў на беларускую і ўступнае слова да яго. Варыянты тэксту. Няпоўны тэкст. Чарнавы аўтограф, машынапіс з праўкамі перакладчыка, машынапіс з выпіскамі і праўкамі. На лл. 51, 52, 55, 57 - арыгіналы вершаў А. Канцэльсона, на лл. 58-61 - біяграфічная даведка і артыкул пра паэта А. Канцэльсона (машынапіс, аўтограф)	1978	250	1	

27	І. Гётэ "Фаўст" у перакладзе В. Сёмухі з нямецкай мовы на беларускую. Праўкі пераклада зроблены А.А. Зарыцкім. Няпоўны тэкст. Машынапіс з праўкамі А.А. Зарыцкага	1976	26	2	

28	Чарнавыя запісы, нататкі А.А. Зарыцкага.	[да 1987 г.]	122	1	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
-----------	-----------------	--------------	--------------------------	-------------------------	-----

Чарнавы аўтограф, машынапіс

29	Аўтабіяграфіі А.А. Зарыцкага.
Аўтограф, машынапіс | [1960-я -
1980-я гг.] | 7 | 2 |
|----|--|--------------------------|---|---|

**2 ПІСЬМЫ А.А. ЗАРЫЦКАГА , ЗАПРАШЭННЕ НА
ТВОРЧЫ ВЕЧАР А.А. ЗАРЫЦКАГА, АРТЫКУЛЫ ПРА
ЯГО І ІНШ.**

30	Пісьмы А.А. Зарыцкага са зваротамі "тав. Будзько",
"тав. Вывіч", "тав. Даніленка" і інш. па пытанні
літаратурнай ацэнкі іх твораў | 1946 -1971 | 34 | 33 |
|----|---|------------|----|----|

31	Запрашэнне на творчы вечар А.А. Зарыцкага	1986	2	2

32	Артыкулы і інш. пра А.А. Зарыцкага і да яго
юбілейных дат.
Выразкі з газет | 1981, 1986 | 4 | 4 |
|----|--|------------|---|---|

33	Б. Бур'ян "Мозаика памяти", А. Юшчанка
"Падарунак беларускага сябра". Рэцэнзіі і
заклучэнне на творы А.А. Зарыцкага.
Аўтограф, выразкі з газет | 1978 - 1985 | 3 | 3 |
|----|---|-------------|---|---|

34	Фотаздымкі А.А. Зарыцкага, індывідуальныя	[1960-я -
1980-я гг.] | 6 | 6 |
|----|---|--------------------------|---|---|

35	Фотаздымкі А.А. Зарыцкага ў групах з
П. Кавалёвым, Х. Намсараевым | 1958, 1980-я гг. | 2 | 2 |
|----|--|------------------|---|---|

У дадзены вопіс унесена 35 (трыццаць пяць)
спраў з № 1 па № 35 , 326 дакументаў.

Вопіс склала і апрацоўку
фонду зрабіла
вяд. архівіст

Л.А. Дударэвіч

Дакументы прынялі:

вяд. архівіст аддзела
забеспячэння захаванасці
дакументаў

В.І. Бярэйшык

" _____ " _____ 20____ г.